

Veel stikstofgevoelige natuur bijgetekend in rekenmodel Aerius (2017 – 2020)

Transparantie ontbreekt, bestuurlijke procedure ondeugdelijk

10 november 2020

STAF, Geesje Rotgers

Samenvatting

Op de zogenaamde habitatkaart van stikstofmodel Aerius blijken in de afgelopen vijf jaar zo'n 80.000 hectares met stikstofgevoelige natuur te zijn bijgetekend in de Natura 2000 gebieden. Dit gebeurde buiten het zicht van belanghebbenden rondom die natuurgebieden. Het totale areaal aan stikstofgevoelige natuur in Aerius komt daarmee op zo'n 200.000 hectare. Het bijtekenen van extra hectares met stikstofgevoelige natuur vond vooral plaats in de provincie Gelderland, maar ook in Overijssel, Drenthe, Noord-Brabant en Limburg.

Het bijtekenen van zoveel extra stikstofgevoelige natuur heeft consequenties voor de bedrijven in de omgeving. Natura 2000-gebieden waar 'gewone natuur' modelmatig plaatsmaakt voor 'stikstofgevoelige natuur' worden per saldo stikstofgevoeliger. Daardoor is ambitieuzer stikstofbeleid nodig voor bedrijven in de omgeving van die gebieden, om de stikstofdoelen te halen.

Nieuwe stikstofgevoelige hexagonen 'benoemd'

Voor de aanwijzing van stikstofgevoelige natuur geldt een aanwijzingsprocedure. Deze procedure bevat openbaarmaking van de stukken en de mogelijkheid tot het indienen van zienswijzen. In de besluitvormingsprocedures rondom de Natura 2000-gebieden is echter niets te vinden over de recente aanwijzingen van nieuwe stikstofgevoelige gebieden. De nieuwe stikstofgevoelige hexagonen vonden vrij geruisloos hun weg naar de habitatkaart van Aerius.

Het RIVM stelt dat BIJ12 (uitvoeringsorganisatie van de 12 provincies) verantwoordelijk is voor de habitatkaart in Aerius. De Provincie Gelderland, waar veruit de meeste stikstofgevoelige natuur werd bijgetekend, laat desgevraagd weten dat terreinbeherende organisaties voor hun eigen natuurgebieden de habitatkaart voor Aerius bijwerken. De wijzingen van de habitatkaart doorlopen geen bestuurlijk proces. De bijgetekende stikstofgevoelige natuur is gemerkt als 'Leefgebied', dan zou een aanwijzingsprocedure niet nodig zijn. Volgens BIJ12 worden stikstofgevoelige Leefgebieden 'benoemd' door provincies. Het gaat volgens BIJ12 om een nadere invulling van de aanwijzingsbesluiten.

Gebrek aan transparantie en democratie

De door natuurorganisaties 'benoemde' stikstofgevoelige natuur heeft veel impact op het stikstofbeleid. Immers, de ingetekende stikstofgevoelige hexagonen bepalen het pakket aan maatregelen. Aangezien de nieuwe 'benoemingen' niet transparant worden gemaakt (gepubliceerd) en er geen democratische besluitvorming plaatsvindt, is het voor belanghebbenden niet mogelijk een zienswijze dan wel bezwaar in te dienen.

Inhoud

1. Toename hexagonen stikstofgevoelige natuur	5
1.1 Veluwe: natuur op papier steeds stikstofgevoeliger.....	5
1.2 Toename stikstofgevoelige natuur per provincie	7
2. Aanwijzen extra stikstofgevoelige natuur niet transparant	8
2.1. Natuurbeheerders ‘benoemen’ stikstofgevoelige gebieden	8
2.2. Democratische inbedding geen issue.....	9
2.3. Consequenties voor omliggende bedrijven groot.....	9
2.4 Juridische toets	10
Conclusies.....	10
BIJLAGE 1. AREAAL PAS-LEEFGEBIED (IN HECTARE) PER NATURA 2000 GEBIED EN PER PROVINCIE. BRON: AERIUS MONITOR VERSIE M20 (VANAF 15 OKTOBER 2020).....	11

Inleiding

STAF heeft enkele fictieve bedrijven doorgerekend in versie 2019A van Aerius. In de nieuwe versie (2020) worden de bedrijven opnieuw doorgerekend. De uitkomsten zijn niet gelijk. Er lijkt te zijn ‘geschoven’ met natuur. Dit is de aanleiding om de habitatkaart in Aerius nader te bestuderen. Op de habitatkaart is per hexagoon (hectare in de vorm van een honingraat) aangegeven van welk habitattype de natuur is. En hoe stikstofgevoelig die is. Er wordt gekeken naar de laatste periode van vijf jaar.

Op de habitatkaart van Aerius is in de periode 2017 – 2020 relatief veel nieuwe stikstofgevoelige natuur ingetekend. De provincies zijn verantwoordelijk voor het aanwijzen van die stikstofgevoelige natuur in hun Natura 2000 gebieden. BIJ12 doet in opdracht van de provincies jaarlijks verslag van de natuur-monitoring. In deze verslagen staat het aantal hectares met stikstofgevoelige natuur vermeld. Tabel 1 laat de trend zien tussen 2016 en 2019.

Tabel 1. Aantal hectares met stikstofgevoelige natuur.

Jaar	Aantal hectares met stikstofgevoelige natuur volgens BIJ12 (provincies)
2016	91.794 ha
2017	167.199 ha
2018	167.199 ha
2019	172.400 ha
2020	Nog niet beschikbaar

De stikstofgevoelige natuur wordt ingetekend op de habitatkaart van rekenmodel Aerius. Uit tabel 1 blijkt dat het aantal hexagonen met stikstofgevoelige natuur toeneemt. Opvallend is de forse stijging van de hectares stikstofgevoelige natuur tussen 2016 en 2017. In 2017 werden de zogenaamde PAS-Leefgebieden ingevoerd.

B12 zegt hierover in 2016¹:

“...Soorten met een stikstofgevoelig leefgebied is in feite een bijzondere groep van de soorten, die ook al in het kader van de Natura 2000-beheerplannen moeten worden meegenomen. Deze soorten zullen deels gebruikmaken van de aangewezen stikstofgevoelige habitattypen in PAS-gebieden, maar deels ook van vegetaties buiten deze habitattypen. Om ook deze vegetaties te kunnen onderscheiden en van een KDW te kunnen voorzien, zijn daarvoor speciale aanvullende zogenaamde “PAS-Leefgebiedtypen” onderscheiden (Lg 01-14). Deze stikstofgevoelige leefgebieden (dus habitattypen en PAS-leefgebiedtypen) kunnen zowel worden aangetroffen in HR als VR Natura 2000-gebieden...”

¹ <https://www.bij12.nl/assets/Toepassing-Leefgebiedenkaarten-04052016.pdf>

1. Toename hexagonalen stikstofgevoelige natuur

Op 15 oktober 2020 verscheen de nieuwe versie van Aerius. Deze versie bevat een aantal wijzigingen in de habitatkaart van 35 natuurgebieden. Het RIVM zegt hierover in zijn impactanalyse²:

“...De habitatkartering bevat voor 35 Natura 2000-gebieden wijzigingen. Deze zijn doorgevoerd door de voortouwnemers (lees: provincies) van de desbetreffende Natura-2000-gebieden.... De verschillen zijn ongeveer 2 procent van de gehele habitatkaart. Het grootste deel van deze wijzigingen komen door aanpassingen van het habitattype van bestaande gekarteerde oppervlakte...”

Aangezien de Kritische Depositie Waarde (KDW) gekoppeld is aan het habitattype, maakt het nogal wat uit waarin het habitattype is gewijzigd. Als een niet stikstofgevoelig bos wordt omgezet in een zeer stikstofgevoelig heideveld, dan heeft dat consequenties voor het bedrijfsleven rondom dit natuurgebied. Zij worden dan geconfronteerd met ambitieuzere stikstofdoelen.

1.1 Veluwe: natuur op papier steeds stikstofgevoeliger

Uit de Impactanalyse van het RIVM, die de verschillen tussen Aerius-versie 2019 en 2020 in kaart brengt, blijkt dat de meeste stikstofgevoelige natuur is ‘bijgetekend’ op de Veluwe. Daar blijkt bijna 3.600 hectare ‘gewone’ natuur (zonder KDW) te zijn omgezet in stikstofgevoelige natuur (met KDW).

Voor de Veluwe worden de hectares stikstofgevoelige natuur in 2016, 2017 en 2020 in kaart gebracht (Bron: Aerius Monitor 2020, BIJ12/Aerius Monitor 2016 en 2017). Uit tabel 2 blijkt dat het aantal hectares stikstofgevoelige natuur in vijf jaar tijd bijna is verviervoudigd. Uit de tabel blijkt tevens dat de Veluwe in Aerius gevoeliger is geworden voor stikstof (natuur met een hogere KDW maakte plaats voor natuur met een lagere KDW). De stikstofgevoelige natuur die is gecodeerd als ‘habitat’ blijft redelijk constant. De toename betreft natuur die is gecodeerd als ‘Leefgebied’. Zie figuur 1.

Opmerking: Voor het stikstofbeleid maakt het niet uit of een stikstofgevoelig gebied gecodeerd is als ‘habitat’ of ‘leefgebied’. Aerius gaat daar identiek mee om.

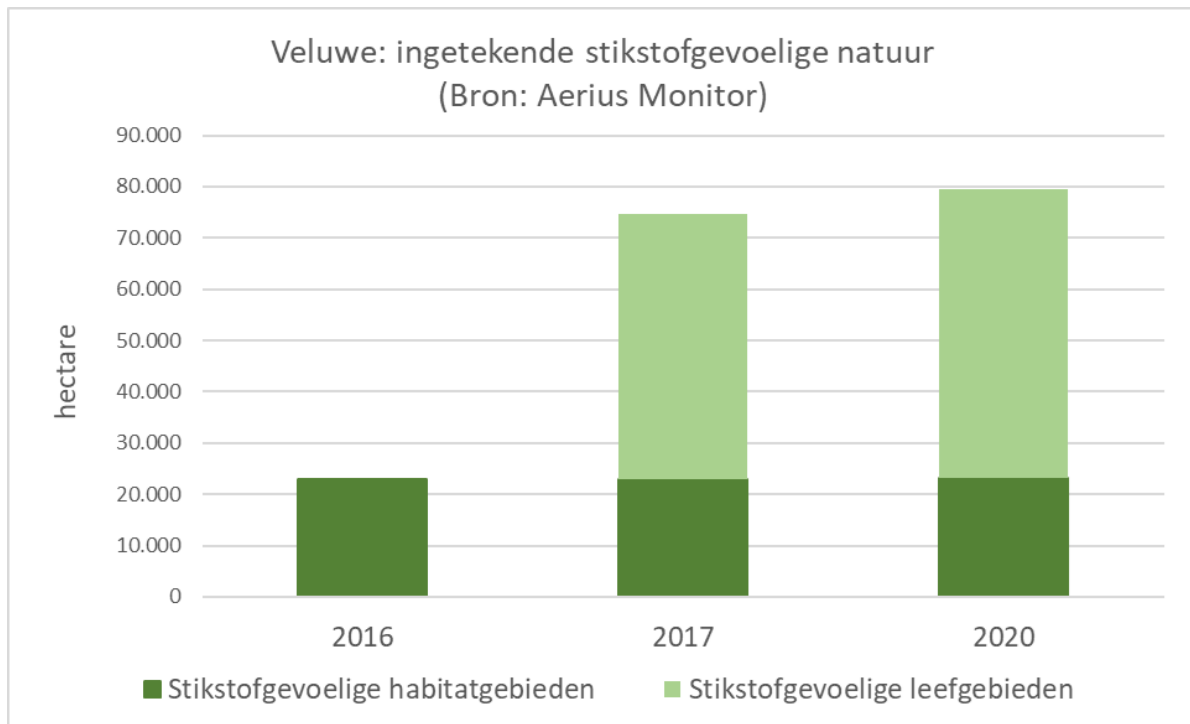
Tabel 2. Natuurtypen op de Veluwe, in de jaren 2016, 2017 en 2020. Bron: Aerius Monitor (jaren 2016 en 2017 via BIJ2012).

Natuurtypen	relevant ingetekend (ha) 2016 (Aerius Monitor)	relevant ingetekend (ha) 2017 (Aerius Monitor)	relevant ingetekend (ha) 2020 (Aerius Monitor)	KDW (Aerius 2020)
H2310 stuifzandheiden met struikhei	1954,4	1932,8	1862,1	1071
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	184,1	183,9	184,11	1071
H2330 Zandverstuivingen	2237,8	2237,9	2254,8	714
H3130 Zwakgebufferde vennen	7,5	7,5	5,87	571

² Impactanalyse Actualisatie AERIUS 2020; RIVM, 15 oktober 2020.

H3160 zure vennen	36,4	36,3	32,56	714
H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	116,6	105	121,24	1214
H4030 Droge heiden	10301,9	10280,5	9798,51	1071
H5130 Jeneverbesstruwelen	41,9	153,4	149,02	1071
H6230vka Heischrale graslanden, vochtig kalkarm	329,8	329,8	483,19	714
H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes)	4,8	4,8	4,89	786
H7140A Overgangs- en trilvenen	1,9	1,9	1,93	1214
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	9,2	9,2	12,67	1429
H7230 Kalkmoerassen	<1	< 1	0	1143
H9120 Beuken- eikenbossen met hulst	5881,1	5879,2	6546,11	1429
H9190 Oude eikenbossen	1779,1	1774,1	1728,64	1071
H91EoC Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	15,8	15,8	16,78	1857
ZGH2310 Stuifzandheiden met struikhei		21,7		1071
ZGH4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)		11,6		1214
ZGH4030 Droge heiden		21,4		1071
ZGH9120 Beuken-eikenbossen met hulst		1,9		1429
ZGH9190 Oude eikenbossen		5		1071
ZGL4030 Droge heiden		341,1		1071
ZgLg01 Permanente bron en langzaam stromende bovenloop		15		2399
ZGLg09 Droog struisgrasland		6,2		1000
ZGLg13 Bos van arme zandgronden		1021,4		1071
ZGLg14 Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden		817,3		1429
L4030 Droge heiden		1809,7	2522,69	1071
Lg01 Permanente bron en langzaam stromende bovenloop		15,8	29,25	2399
Lg09 Droog struisgrasland		958,5	1172,79	1000
Lg13 Bos van arme zandgronden		23651,8	26181,23	1071
Lg14 Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden		26994,6	29100,69	1429
Totaal aantal ha met kritische depositiewaarde (KDW)	22.902,3	78.645,1	82.209,1	
Gemiddelde KDW over alle hectares met een KDW	1124	1213	1160	
Gemiddelde KDW over alle hectares die in 2020 als 'stikstofgevoelig' zijn gecodeerd		1264	1160	

Figuur 1. Stikstofgevoelige hectares in natuurgebied de Veluwe, uitgesplitst naar natuur met code 'habitat' en code 'leefgebied'.

1.2 Toename stikstofgevoelige natuur per provincie

Voor alle provincies wordt in kaart gebracht hoeveel stikstofgevoelige natuur met de code 'Leefgebied' is toegevoegd sinds 2017 (voor een detailoverzicht zie bijlage 1).

Tabel 3. Aantal hectare stikstofgevoelige natuur, bijgetekend in Aerius tussen 2017 en 2020.

Provincie	Aantal hectares stikstofgevoelige natuur met code 'Leefgebied' ingetekend tussen 2017 en 2020
Groningen	-
Friesland	943
Drenthe	5.130
Flevoland	-
Overijssel	8.355
Gelderland	59.035
Utrecht	2
Noord-Holland	221
Zuid-Holland	340
Zeeland	98
Noord-Brabant	5.643
Limburg	3.810
Nederland (totaal)	83.577

2. Aanwijzen extra stikstofgevoelige natuur niet transparant

De aanwijzing van Natura 2000 gebieden, met hun habitats en soorten, gebeurt via een aanwijzingsprocedure³. Daarbij wordt informatie nauwkeurig vastgelegd en openbaar gemaakt. De stukken zijn voor iedereen inzichtelijk. Onderdeel van de procedure is ook dat zienswijzen kunnen worden ingediend en bezwaar gemaakt.

Op de website Natura2000.nl staan alle aanwijzingsbesluiten voor alle Natura 2000 gebieden. In deze besluiten is vastgelegd welke habitattypen en soorten worden beschermd, inclusief de soortcode. Echter, er zijn geen besluiten te vinden over de aanwijzing van de habitattypes Lg01 t/m Lg14, de zogenaamde stikstofgevoelige 'Leefgebieden'. Dat is opvallend omdat het stikstofbeleid geen onderscheid maakt naar het type stikstofgevoelige natuur (m.a.w. of deze gecodeerd is als 'habitat' of als 'leefgebied'). Zie tabel 4 voor een omschrijving van de Lg-natuurtypes.

Tabel 4. Omschrijving van de habitats met codes Lg01 t/m Lg14 (zogenaamde Leefgebieden).⁴

Habitatype	Kritische Depositie Waarde (in mol/ha/jaar)
Lg01 (permanente bron en langzaam stromende bovenloop)	2399 (minder gevoelig)
Lg02 (Geïsoleerde meander en petgat)	2143 (gevoelig)
Lg03 (Zwakgebufferde sloot)	1786 (gevoelig)
Lg04 (Zuur ven)	1214 (zeer gevoelig)
Lg05 (Grote-zeggenmoeras)	1714 (gevoelig)
Lg06 (Dotterbloemgrasland en beekdalen)	1429 (gevoelig)
Lg07 (Dotterbloemgrasland van veen en klei)	1429 (gevoelig)
Lg08 (Nat, matig voedselrijk grasland)	1571 (gevoelig)
Lg09 (Droog struisgrasland)	1000 (zeer gevoelig)
Lg10 (Kamgrasweide & bloemrijk weidevogelgrasland van zand)	1429 (gevoelig)
Lg11 (Kamgrasweide & bloemrijk weidevogelgrasland van rivieren)	1429 (gevoelig)
Lg12 (Zoom, mantel en droog struweel van de duinen)	1643 (gevoelig)
Lg13 (Bos van arme zandgronden)	1071 (zeer gevoelig)
Lg14 (Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden)	1429 (gevoelig)

2.1. Natuurbeheerders 'benoemen' stikstofgevoelige gebieden

Het blijkt bijzonder lastig om erachter te komen welke bestuurlijke route er wordt gevolgd bij de aanwijzing van stikstofgevoelige natuur met de types Lg01 t/m Lg14. Stukken die laten zien dat er sprake is van democratische besluitvorming, zijn onvindbaar. Het RIVM zegt dat BIJ12, een uitvoeringsorganisatie voor de 12 provincies, de habitatkaart aanlevert voor Aerius.

³ <https://www.natura2000.nl/procedure/aanwijzing-natura-2000-gebieden>

⁴ <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/245248>

Op de Veluwe werden tussen 2019 en 2020 de meeste hectares stikstofgevoelige natuur aangewezen, en ingetekend op de habitatkaart. De provincie Gelderland is hiervoor verantwoordelijk. Volgens de woordvoerder van deze provincie worden de wijzigingen van de habitatkaart aangeleverd door terreinbeheerders, zij doen zelf onderzoek naar de natuurwaarden in hun gebied en eens in de zoveel tijd wordt de habitatkaart bijgewerkt. “De habitatkaart wordt daar alleen maar beter van”, meent de woordvoerder. Volgen de wijzigingen een bestuurlijke route? “Nee”, zegt de provinciewoordvoerder. “Voor ons als provincie zijn die wijzigingen niet interessant. Het zijn details.” De provincie Gelderland laat weten de wijzigingen tussen vorige en nieuwe versies van de natuurkaart voor Aerius niet in beeld te hebben. “Deze informatie hebben wij als provincie niet nodig.”

Op de vraag welke aanwijzingsprocedure wordt gevolgd, antwoordt BIJ12 dat de provincies de stikstofgevoelige leefgebieden ‘benoemen’. De benoeming van deze gebieden moet volgens BIJ12 worden gezien als het geven van nadere invulling aan de aanwijzingsbesluiten.

Samenvattend: Voor de ‘benoeming’ van stikstofgevoelige leefgebieden wordt geen aanwijzingsprocedure gevolgd. Deze worden zonder meer ‘benoemd’ en ingetekend op de habitatkaart van Aerius. Van de ‘benoemingen’ zijn geen openbare stukken te vinden. Provincies maken het met een dergelijke werkwijze, die niet transparant en democratisch is, voor belanghebbenden onmogelijk om zienswijzen dan wel bezwaren in te dienen.

2.2. Democratische inbedding geen issue

Via een WOB-verzoek maakte het ministerie op 24 september 2020 een groot aantal documenten openbaar, die betrekking hebben op de besluitvorming over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Daarin ook informatie over ‘de aanwijzing’ van de PAS-Leefgebieden, waarbij veel informatie is weggelakt.⁵

Uit de stukken blijkt dat de zogenaamde Regiegroep Natura 2000 en PAS en het Bestuurlijke overleg PAS de besluiten namen over de invoering van de stikstofgevoelige habitats met code Lg01 t/m Lg14 in Aerius, per 1 september 2017. De Regiegroep PAS bestond uit ambtenaren van de ministeries van toen nog Economische Zaken, Infrastructuur en Milieu, ambtenaren van provincies en Rijkswaterstaat. Het Bestuurlijke Overleg PAS werd gevormd door toenmalig staatssecretaris Martijn van Dam, enkele bestuurders van het IPO (Interprovinciaal Overleg) en diverse ambtenaren van de ministeries van EZ en IenM. Uit de verslagen blijkt dat het ministerie van EZ de stikstofgevoelige leefgebieden zo snel mogelijk wilde opnemen in Aerius. Over een aanwijzingsprocedure met inspraak voor belanghebbenden werd niet gesproken (ervan uitgaande dat deze informatie niet is weggelakt).

2.3. Consequenties voor omliggende bedrijven groot

Sinds 1 september 2017 is er op de Veluwe zo’n 60.000 hectare stikstofgevoelige natuur bijgetekend, die niet in de aanwijzingsbesluiten is terug te vinden. Dit is drie keer zoveel als de stikstofgevoelige

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanpak-stikstof/documenten/wob-verzoeken/2020/09/24/besluit-op-wob-verzoek-over-de-juridische-houdbaarheid-van-het-programma-aanpak-stikstof-pas>

natuur die wél in de besluiten is terug te vinden. Het omzetten van gewone natuur in stikstofgevoelige natuur heeft consequenties voor de bedrijven rondom het natuurgebied.

De bedrijven rondom het gebied zien zich geplaagd voor alsmaar ambitieuzere stikstofdoelen, die steeds meer onhaalbaar worden. In 2020 is de gemiddelde KDW van het areaal stikstofgevoelige natuur nog 1160 mol/ha/jaar. Terwijl de gemiddelde KDW van dit areaal een jaar eerder nog gemiddeld 1264 mol/ha/jaar was. Het op deze schaal 'omkatten' van natuur, zorgt ervoor dat de Veluwe snel gevoeliger wordt voor stikstof. Volgens de Aerius-berekening.

2.4 Juridische toets

STAF onderzoekt of de gevolgde procedure van het zonder meer intekenen van stikstofgevoelige hexagonen ('benoeming' Leefgebieden), in overeenstemming is met de Europese richtlijnen voor het natuurbeleid. Met name voor wat betreft: openbaarheid van bestuur, besluitvormingsproces met inspraakmogelijkheid, en de socio-economische analyses.

De 'Leefgebieden' waren juridisch verankerd in het PAS (deze gebieden werden aangemerkt als 'PAS-Leefgebieden'). Het is nog onduidelijk of met het PAS ook de juridische basis onder de Leefgebieden is vervallen. Naar dit vraagstuk wordt nader onderzoek gedaan.

Conclusies

1. De habitatcodes Lg01 t/m Lg14 geven natuurorganisaties de mogelijkheid om in feite onbeperkt stikstofgevoelige natuur 'bij te plussen' in Aerius, zonder dat hiervoor een besluitvormingsproces moet worden doorlopen. Voor het aanwijzen van dit type stikstofgevoelige natuur hanteert Nederland namelijk geen aanwijzingsprocedure. Hiermee wordt de mogelijkheid tot het indienen van zienswijzen en bezwaren omzeild. En zonder een procedure zijn er ook geen bestuurlijke stukken beschikbaar, die transparantie geven in de aanwijzingen.
2. Provincies en natuurorganisaties blijken op grote schaal gebruik te maken van de mogelijkheid om onder code Lg01 t/m Lg014 nieuw areaal stikstofgevoelige natuur aan te wijzen. Inmiddels bestaat een kleine helft van alle stikstofgevoelige natuur die is ingetekend in Aerius, uit gebieden waarvoor geen aanwijzingsprocedure is gevolgd.
3. Of deze werkwijze in overeenstemming is met de Europese richtlijnen wordt nog onderzocht.
4. Voor het stikstofbeleid maakt het geen verschil of de stikstofgevoelige natuur is ingetekend in Aerius als 'aangewezen habitat' (wel een bestuurlijke procedure!) of is ingetekend onder de code LG01 t/m Lg014 (geen procedure).

BIJLAGE 1. AREAAL PAS-LEEFGEBIED (IN HECTARE) PER NATURA 2000 GEBIED EN PER PROVINCIE. BRON: AERIUS MONITOR VERSIE M20 (VANAF 15 OKTOBER 2020).

Nr	Natura 2000 gebied	Lg01	Lg02	Lg03	Lg04	Lg05	Lg06	Lg07	Lg08	Lg09	Lg10	Lg11	Lg12	Lg13	Lg14	Overig
	Kritische Depositiewaarde	2399	2143	1786	1214	1714	1429	1429	1571	1000	1429	1429	1643	1071	1429	divers
	Friesland (943 ha PAS-Leefgebied)															
4	Duinen Terschelling							3,6								
10	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving							< 1	13,1			10,9				
13	Alde Feanen							3,4	123,9		95,8					
15	Van Oordt's Mersken					12,5		255,2	203,3		107,5					
18	Rottige Meenthe & Brandemeer					91,1		22,3								
	Drenthe (5.130 ha PAS-Leefgebied)															
27	Drents-Friese Wold & Leggelderveld				8,9					< 0,1				3.376,8	398,3	
30	Dwingelderveld				25,5					< 1				1.036,0	201,2	
33	Bargerveen								42,1		41,0					
	Overijssel (8.355 ha PAS-Leefgebied)															
34	Weerribben		37,7			370,0		97,6	92,0							
35	De Wieden		160,9	< 1		435,2		158,9	214,2		391,1	8,7				
36	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht		< 1					26,0	46,2		18,4	46,9				
37	Olde Maten & Veerslootslanden		12,1			11,7										
38	Rijntakken (GLD)		684,5					119,6	1.144,5			4.267,4				
39	Vecht- en Beneden-Reggegebied		11,9						< 1							
45	Springendal & Dal van de Mosbeek	< 1														
48	Lemselermaten					< 0,1										
	Gelderland (59.035 ha PAS-Leefgebied)															
57	Veluwe	29,3								1.172,8				26.181,2	29.100,7	2.522,7
71	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem		29,1													

	Utrecht (1,7 ha PAS-Leefgebied)																
82	Uiterwaarden Lek		1,7														
	Noord-Holland (221 ha PAS-Leefgebied)																
87	Noordhollands Duinreservaat												32,8				
88	Kennemerland-Zuid												33,1				
94	Naardermeer				155,5												
	Zuid-Holland (340 ha PAS-Leefgebied)																
97	Meijendel & Berkheide												53,7				
99	Solleveld & Kapittelduinen												4,3				
100	Voornes Duin												151,6				
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek												128,4				
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck		2,1			< 0,1											
	Zeeland (98 ha PAS-Leefgebied)																
116	Kop van Schouwen												92,6				
124	Groote Gat							1,1									
125	Canisvliet							1,4									
126	Vogelkreek							2,5									
	Noord-Brabant (5.643 ha PAS-Leefgebied)																
112	Biesbosch							82,6				230,0					
128	Brabantse Wal				36,6				76,8					3.131,1	393,3		
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen		2,6														
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek			5,0			< 0,1										
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen		< 1	2,1	16,0				43,5								93
135	Kempenland-West			1,6													<1
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux								79,9								
137	Strabrechtse Heide & Beuven			2,5													
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven								42,7	24,4				1.113,3	37,2		
139	Deurnsche Peel & Mariapeel				151,9												

140	Groote Peel				77,1											
	Limburg (3.810 ha PAS-Leefgebied)															
142	Sint Jansberg					< 0,1										
145	Maasduinen			< 0,1	9,2		3,7			3,7	56,1			2.358,7	279,9	<1
149	Meinweg	< 1								3,5	48,6			804,1	215,3	
150	Roerdal	1,1		< 1			19,2				6,2					
154	Geleenbeekdal					1,2										

Legenda bij de PAS-Leefgebieden.

Lg01 (permanente bron en langzaam stromende bovenloop)
Lg02 (Geïsoleerde meander en petgat)
Lg03 (Zwakgebufferde sloot)
Lg04 (Zuur ven)
Lg05 (Grote-zeggenmoeras)
Lg06 (Dotterbloemgrasland en beekdalen)
Lg07 (Dotterbloemgrasland van veen en klei)
Lg08 (Nat, matig voedselrijk grasland)
Lg09 (Droog struisgrasland)
Lg10 (Kamgrasweide & bloemrijk weidevogelgrasland van zand)
Lg11 (Kamgrasweide & bloemrijk weidevogelgrasland van rivieren)
Lg12 (Zoom, mantel en droog struweel van de duinen)
Lg13 (Bos van arme zandgronden)
Lg14 (Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden)